

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

ARHIM. EMILIANOS
SIMONOPETRITUL

AȘTEPTAREA LUI DUMNEZEU DESPRE BOALĂ, SUFERINȚĂ ȘI MOARTE

Traducere din limba greacă de
Ierom. Agapie Corbu

SP. MOCHERIC

CUPRINS

Cuvântul Arhimandritului Elisei, Egumenul Sfintei Mănăstiri Simonos Petras, la slujba de înmormântare a lui Gheronda Emilianos Simonopetrul	VII
Prolog la ediția greacă	XI

PARTEA ÎNTÂI

DESPRE BOALĂ ȘI SUFERINȚĂ

1. Boala – mijloc de strămutare în veșnicie	3
2. Cauzele bolilor. Bolile sfinților	9
3. Boala trupească și sufletească. Nebunii întru Hristos	17
4. Legătura dintre gânduri și bolile trupești și sufletești.....	27
5. Boala ca fapt duhovnicesc	35
6. O perspectivă autentică asupra bolii	41
7. Purtarea noastră în timpul bolii.....	65
8. Medicamentele și atitudinea noastră față de medici	81
9. Psihologia, medicamentele și educația părinților	95
10. Acceptarea bolii și a durerii.....	107

1. Moartea și pregătirea noastră pentru veșnicie	121
2. Fericit cel pe care l-a ales și l-a primit Domnul	131
3. O biserică - Trupul lui Hristos	139
4. Fericită este moartea celor drepte	157
5. Confruntarea cu moartea starețului.....	165
6. Cuvânt despre moarte.....	173
7. Moartea și viața viitoare	181
8. Urmașii Părinților	195
9. Adevărata naștere.....	203
10. Moartea morții.....	227
11. Drumul către moarte. Pilda martirilor.....	251
12. Cele două căi și viața veșnică.....	263

1

BOALA – MIJLOC DE STRĂMUTARE ÎN VEȘNICIE*

Înfrânarea și, în general, asceza sunt o chinuire și o stricăre a organismului nostru, dar ele se întrupează, prind trup și oase, mai cu seamă în viețuirea monahală, care împresoară viața noastră, ca să ne strămutăm în veșnicie.

În esență, această viață este un pod pe care treci pe malul celălalt, acolo unde te așteaptă Dumnezeu, ca să-L vezi „față către față“ (1 Cor. 13, 12). În câteva minute de luptă și după câteva mici pătimiri în această viață, ai deschise înaintea ta, vii și cu putere, toate visele tale, toate doririle tale. Înșfaci cu putere viața veșnică și toate doririle Duhului pentru tine, dar și propriile tale doriri după viața duhovnicească și veșnică.

Dar trebuie să treci podul acestei vieți. Un mijloc pentru a-l trece este asceza multă, înfrânarea, robirea trupului (cf. 1 Cor. 9, 27), care, adeseori, îmbolnăvesc organismul și îl fac mai puțin rezistent la condițiile vieții.

* Cateheză ținută la Sfânta Mănăstire Simonos Petras, în 07.02.1983.

Un al doilea mijloc sunt bolile peste care dăm în calea noastră și de care suferim. Ele pot fi o binecuvântare, adică să vină de la Dumnezeu, dar pot fi și urmarea greșelilor și a neatențiilor noastre. De exemplu, stai în curent și răcești. Nu ești atent la alimentație și te îmbolnăvești. Toate acestea, când le pui înaintea lui Dumnezeu, în sensul de a I le încredința Lui, se transformă de îndată într-un instrument al lui Dumnezeu. Adică omul le smulge din cugetarea trupească și le pune în mâinile lui Dumnezeu.

Odată, un războinic, care în cariera sa militară omorâse mulți oameni, a ajuns în fața unei biserici și a fost impresionat de icoane și de pacea care domnea acolo. Atunci, a vrut să-I dea ceva lui Dumnezeu. Ce să-I dea? Pentru că nu avea nimic altceva, I-a dat arma și sabia lui, cu care omorâse atâția oameni. În cele din urmă, această faptă a fost preludiul vieții lui următoare: s-a făcut monah. Ceva asemănător sunt și bolile noastre și orice fel de dificultate întâmpinăm, chiar și greșelile noastre.

Strădania de a depăși și de a birui durerea, stricăciunea și moartea este însă printre cele mai mari și mai tragice experiențe pe care le avem. E mai bine ca cineva să moară, decât să lupte ca să nu moară. E mai bine să îmbrățișeze durerea, decât să vrea să nu-l doară nimic. Mai bine să putrezească de mii de ori într-un mormânt, decât să vrea să depășească chinurile inimii și ale trupului.

Cu toate acestea, din cauza neputinței omenești, Biserica a folosit întotdeauna iconomia, și de aceea numeroase

Respânduieli bisericești și monahale se referă la boli¹. Aceste rânduieli stabilesc când să mergem noi, monahii, la medic, dacă putem să ne vizităm tatăl sau mama atunci când sunt bolnavi, dacă putem merge la înmormântarea lor, precum și alte situații asemănătoare.

Părinții Bisericii s-au ocupat de toate acestea ca să ofere o soluție neputinței și neorânduielii noastre omenești, nutrind speranța că, poate-poate, ne va cuprinde dintr-odată, cândva, dumnezeiasca râvnă, iar inima noastră va simți că este făcută pentru altceva, nu pentru această stricăciune și pentru acest iad al zbuciumului morții. Ei s-au ocupat de toate acestea, poate-poate duhul nostru va simți cândva că a fost insuflat și ne-a fost dat printr-o lucrare personală a Sfântului Duh (cf. Fac. 2, 7), iar atunci Îl va trăi pe Cel asemenea lui, pe Sfântul Duh, și va înceta să se mai amestece cu tot ceea ce este material, cu tot ce este cenușă, cu tot ce este condamnat la inexistență, pentru că toate vor pieri.

Tot ceea ce trăim aici, toate cele de care ne bucurăm, tot ceea ce gustăm, până și cele mai duhovnicești desfătări și trăiri ale noastre vor pieri acolo sus. Un singur lucru nu va înceta: iubirea pentru Dumnezeu (cf. 1 Cor. 13, 8). Chiar și cele mai înalte trăiri ale noastre, cele mai mărețe vederi

¹ *Canoanele apostolice* 69; Timotei al Alexandriei, *Întrebări* 10; Sfântul Vasile cel Mare, *Regulile mari* 55, 4-5, PG 31, 1049, 1052; P. Gautier, „Le Typikon de la Theotokos Évêrgétis“, 26, 28, 41, *REB* 40 (1982), pp. 69, 87; P. Gautier, „Le Typikon de la Théotokos Kécharitôméné“, 4, 57, 58, *REB* 43 (1985), v. 329-339, pp. 39, 107; P. Gautier, „Le Typikon du Christ Sauveur Pantocrator“, *REB* 32 (1974), v. 379-396, 498-503.

și descoperiri dumnezeiești pe care le avem seamănă cu un soare pictat pe o bucată de hârtie, în comparație cu legătura personală cu Dumnezeu și cu desfătarea de El.

Când cerurile vor fi adunate și vor pieri, pentru a fi create cerurile noi (cf. Evr. 1, 11-12; 2 Ptr. 3, 13), unde vor mai fi trăirile noastre duhovnicești, desfătările noastre duhovnicești, bucuriile noastre? Singurul lucru care rămâne în existența noastră este strămutarea, zi și noapte, a inimii noastre în cealaltă viață. Aceste strămutări zilnice în cealaltă viață fac ca cealaltă viață să fie a noastră, și astfel ajungem cuceritorii ei, și nu ne temem, nici nu ne tulburăm că o vom pierde.

Într-un anume fel, cerul este pus cu dreptate la dispoziția omului luptător și, împreună cu cerul, îi este pus la dispoziție tot ceea ce mai există: soarele care luminează cerul și sfinții aflați în cer. Toate sunt ale noastre, toate pentru noi au fost făcute! Pentru noi a fost făcut întregul univers, cosmosul! Toate câte se află în mări, în munți, în adâncuri, în ceruri, pe care nici măcar nu le știm! Nici nu am auzit de ele, nici nu avem vreo legătură cu ele, nici știința nu le cunoaște, ci mereu și mereu le descoperă. Câte alte lumi încă neexplorate vor mai fi existând! Pe toate acestea Dumnezeu le-a făcut pentru noi și le-a creat încă înainte de a fi noi zidiți, numai și numai ca să le fim stăpâni atunci când vom veni la viață, să fim împărații lor, iar ele să fie ale noastre. Toate au fost făcute pentru noi, dar cu atât mai mult cele din Ceruri!

Pentru cine au fost sfinții rânduiți să trăiască? De ce Dumnezeu a iconomisit astfel lucrurile, încât să ne premeargă profetul Zaharia, Sfântul Ignatie, Sfântul Teodor

Stratilat, Marele Antonie, Marele Atanasie, Sfântul Maxim și toți ceilalți sfinți? Pentru noi! Noi suntem stăpânii pământului și ai cerului! În acest fel, Dumnezeu desăvârșește neîncetat trupul Lui, în care ne-a pus și pe noi ca mădulare. Așa cum, aici, ne bucurăm de lucrul mâinilor noastre, tot așa să ne bucurăm și de toate cele pe care le-a făcut Dumnezeu sus, în Cer, pentru noi.

În fiecare zi Îi mulțumim lui Dumnezeu la Dumnezeiasca Liturghie pentru marea Lui binefacere, fiindcă pentru noi i-a făcut cunoscuți pe strămoși, pe părinți, pe patriarhi, pe profeți, pe apostoli, pe propovăduitori, pe binevestitori, pe martiri, pe pustnici, pe asceți. Toți aceștia au fost pregătiți pentru mine, pentru tine, pentru noi, întinații, păcătoșii, oamenii de nimic și trupești, pe care Dumnezeu ne preschimbă în ceea ce este El Însuși. De-am putea să vedem prin această prismă fiecare întâmplare a vieții noastre omenești, chiar și bolile noastre! De-am vedea chiar și cea mai întristătoare întâmplare ca pe o pomenire a lui Dumnezeu!

Astăzi îl prăznuim pe profetul Zaharia. Așa cum numele lui înseamnă „pomenirea lui Dumnezeu“, tot așa și pentru noi toate să fie o amintire a Împărăției lui Dumnezeu. Dacă nu vom trăi în acest fel, noi vom fi miluiți de Dumnezeu, dar viața noastră va rămâne nemiluită. Trăind însă așa, simțim ce există cu adevărat, nu numai în jurul nostru, ci și deasupra noastră.

2

CAUZELE BOLILOR, BOLILE SFINȚILOR*

Bolile se datorează câteodată unor cauze sufletești sau sunt toane ale sufletului, ca să atragem atenția celorlalți și să ne dea importanță. De exemplu, sunt bolnav și cer de la fratele meu un medicament, dar el uită să mi-l aducă. Atunci se ivește înlăuntrul meu o împotrivire puternică, deși aș fi putut să-i spun: „Frate, ai uitat să-mi aduci medicamentul!“ Dar eu nu accept să-i spun ceva și, din cauza împotrivirii lăuntrice, mi se face și mai rău. S-ar putea ca tensiunea să-mi scadă, să mă doară capul sau stomacul sau inima. Atunci Starețul va fi nevoit să mă viziteze la chilie, frații să-mi aducă mâncarea acolo, toată mănăstirea să mă viziteze.

Desigur, nu contest că există și boli trupești reale. S-ar putea, de exemplu, să ai cancer la cap și să te doară capul. Dar și cancerul depinde, în mare măsură, de atitudinea ta față de viață. De obicei, se îmbolnăvesc de

* Cateheză ținută la Sfânta Chinovie „Bunavestire a Maicii Domnului“, în 17.11.1983.

Respect cancer cei care sunt melancolici, angoasați, care au un substrat lăuntric bolnăvicios. Așa cum, dacă vedeți un copac uscându-se, vă veți da seama că i s-a uscat fie rădăcina, fie măduva, tot așa se întâmplă și cu omul. Așa a făcut Dumnezeu lucrurile. Trupul moare încet-încet atunci când sufletul nu trăiește după Duh.

Când sufletul se îmbolnăvește, se îmbolnăvește și trupul, se întinează și trupul. Așa cum, dacă faci o cangrenă la mână, medicii ți-o vor tăia, pentru că, altfel, cangrena se va răspândi în întregul organism, tot așa transmite și sufletul cangrenele lui trupului. Dar nu putem să tăiem sufletul, să-l scoatem din trup, pentru că atunci trupul va muri. Prin urmare, când sufletul este chinuit de dureri, duce și întregul trup la stricăciune. Aceasta este moartea.

Pe lângă acestea, trupul, „omul din afară“, se distruge și din alte motive, se uzează din cauza luptelor duhovnicești, din cauza postului și a privegherii făcute cu judecată. Atunci însă, după cum spune Apostolul Pavel, „omul lăuntric se înnoiește din zi în zi“ (2 Cor. 4, 16). De exemplu, nemâncarea a distrus trupul Părinților. De multe ori au ajuns să nu mai poată umbla, dar acestea sunt stări duhovnicești, și nu stări egopate sau nebunești.

De asemenea, se poate ca sfinții să se îmbolnăvească nu numai din cauza luptelor duhovnicești, ci și de cancer sau de alte boli, și să moară. Aceasta pentru că „sfânt“ nu înseamnă că nu a făcut greșeli în viață. Toți facem greșeli și nu suntem atenți. Se poate ca acum să nu aibă probleme acute, dar îl chinuie cele vechi. Se poate ca cineva care este indiferent în privința lui

Respect pentru oamenii călători

Dumnezeu să trăiască zi de zi în minciună și în înșelare și să spună liniștit că nu a omorât sau că nu a făcut adulter. Sfântul, dacă a spus chiar și o singură minciună, o va plânge întreaga viață, pentru că știe că tatăl minciunii este diavolul (*cf.* In. 8, 44). Atunci cancerul îl va curăța cu totul pe sfânt, pentru că „tot omul este mincinos“, după cum spune Scriptura (Ps. 115, 2). Dar oare oamenii lui Dumnezeu, Avraam, Iosif cel preafrumos, Iosif, logodnicul Mariei – despre care rugăciunea împăratului Manase al Iudeii¹ spune că „nu au păcătu-it“ – oare nu au păcătu-it și ei? Avraam nu a păcătu-it? Sigur că a păcătu-it, și totuși a fost numit strămoș al lui Hristos. David nu a păcătu-it? Toți știm că a păcătu-it, și totuși a fost numit prieten al lui Dumnezeu și a ajuns o preînchipuire a lui Hristos. Dar despre aceștia spunem că „nu au păcătu-it“, în raport cu ceilalți oameni, a căror viață este afundată în păcat. Adică, de multe ori când vorbim despre sfințenie avem concepții lumești și absolutizăm lucrurile. Sfințenia însă este altceva, înseamnă cât Dumnezeu primim înlăuntrul nostru, câtă comuniune și legătură avem cu El. Așadar, nu înseamnă că sfinții nu se îmbolnăvesc. Și sfinții au suferit de boli îngrozitoare. Unii au avut hidropică, cum a fost Cuviosul Veniamin², și nu mai puteau să iasă pe ușa chiliei. Alții și-au pierdut mințile, precum Sfântul Chiril Fileotul³.

¹ Citită la Pavcernița Mare.

² *Everghetinos* 20, 1, (în lb. greacă) vol. 3, Atena, 2001⁷, p. 244.

³ *Viața și învățăturile Cuviosului Chiril Fileotul*, c. 638 ș.u., (ed.) M. Laggis, Atena, 1987, pp. 308 ș.u.

Cu toate acestea, erau oameni plini de sfințenie. Dumnezeu îngăduie toate acestea ca să existe diversitate, să nu fie monotonie, ci desăvârșire. Iov a greșit când și-a blestemat ziua nașterii din cauza suferințelor pe care le avea (cf. Iov 3, 1 ș. u.), dar apoi a ajuns la desăvârșire și a rămas preînchipuire a lui Hristos, Cel ce a pățimit și a înviat, Care le-a pierdut pe toate, dar le-a redobândit.

Toate aceste exemple ne arată că suferințele sunt necesare și pentru sfinți, mai ales suferințele grele. Bolile sfinților însă sunt o binecuvântare, deoarece fac să coboare binecuvântările lui Dumnezeu. Când un bolnav rabdă boala pentru Hristos, pentru Împărăția cerurilor, atunci binecuvântările lui Dumnezeu cad pe pământ ca o ploaie. Folosesc verbul „rabdă“ (ὑπομένει), pentru că exprimă așteptarea lui Dumnezeu. Sfântul rabdă boala pentru Dumnezeu, iar atunci, chiar dacă nu poate să se roage – întrucât, bolnav fiind, are puteri scăzute –, răbdarea lui ține locul rugăciunii, și astfel se abandonează cu totul în mâinile lui Dumnezeu⁴, iar atunci Dumnezeu, pentru că este mai bogat decât orice bogătaș, dă mult mai mult decât în orice altă situație.

În ceea ce privește îndeosebi cancerul, acesta nu este o boală apărută în vremea noastră. Astăzi am identificat, pur și simplu, acest fel de boală, în timp ce, în trecut, multe boli se poate să fi fost forme de cancer. Pe atunci, spuneau despre un sfânt că suferă de fiere sau de stomac, fără ca astăzi să știm dacă acea boală nu cumva era o formă de cancer. Sfinții n-au făcut nici radiografii, nici nu

⁴ Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice* 34.

Respect pentru toate drepturile de carte

s-au zbătut să-și scape viața. Și-au continuat asceza și așa au putut să trăiască până la sfârșit într-o sfințenie.

Prin urmare, când spunem că boala se datorează mai ales bolilor sufletești, nu înseamnă că bolnavul este întotdeauna un păcătos. S-ar putea să se afle pe calea sfințeniei. Trebuie însă să cunoaștem realitatea, pentru a ne putea conduce corect pe noi înșine. Dacă încalci, de exemplu, oricare dintre poruncile Domnului, vei cădea în melancolie, în însingurare, vei avea dureri de cap, de mâini, de picioare, de măruntaie, n-o să-ți mai poți târî picioarele, vei fi vlăguit.

Cele mai multe dintre vlăguieli sunt rezultatul stărilor sufletești provenite din încălcarea poruncilor dumnezeiești. Să luăm un exemplu. Sunt monah și primesc vestea că va veni mama mea și îmi spun: „Niciodată nu m-am gândit la ea. Cum de s-a trezit tocmai acum să vină?” În cele din urmă, mama n-o să vină, pentru că a nins în sat. Când aflu, nu pot să zâmbesc, cu toate că am spus că nu vreau să vină. Cum se întâmplă aceasta? Se întâmplă, pentru că înlăuntrul meu se află patima, iubirea mea pentru mama. Adică nu înseamnă că, întrucât am o intenție bună, am și reușit să ajung numaidecât și desăvârșit.

Există însă și oameni care se îmbolnăvesc mai ușor. Mai ales cei care vor să fie iubiți nu mor niciodată de moarte bună. Mai există și alții, care caută un răspuns sau o înțelegere din partea anturajului sau care au diferite dorințe. Viața lor e un chin. Așa cum suferi când stai pe cuie, tot așa suferă și sufletul lor.

Fiecare om cu dorințe este un om nefericit. De exemplu, fata nemăritată care vrea să se mărite, bătrânul